

Тема. Склад. Наголос. Основні правила переносу.**Мета:**

- поглибити знання учнів щодо складу й наголосу, удосконалювати вміння ділити слова на склади, визначити склади відкриті й закриті, наголошені й ненаголошені, опрацювати основні правила переносу слів; виробити в учнів комунікативні мовні компетенції;
- на основі опорних конспектів та застосування мнемотехніки розвивати уміння ефективно і самостійно вчитися; продовжувати роботу над удосконалюванням усного і писемного мовлення; збагачувати та уточнювати активний словник;
- підвищувати мовленнєву культуру учнів; виховувати інтерес до результатів власної праці.

Хід уроку:**1.ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ**

Вчитель: Нумо, діти, підведіться!
Всі приємно посміхніться.
Продзвенів уже дзвінок,
Починаємо урок!

бажаю всім учням гарного настрою, легкого засвоєння теми.

- А зараз усміхніться один одному, подумки побажайте успіхів на цілий день. Для того, щоб впоратися на уроці з завданнями, будьте старанними і слухняними.

Щоб не просто слухали, а чули.

Щоб не просто дивилися, а бачили.

Щоб не просто відповідали, а міркували.

Дружно і плідно працювали.

II. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.**III. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ.****1.Бесіда**

Діти, що ви робите, коли під час написання ціле слово не поміщається в рядку?

Ми намагаємося перенести його частину в інший рядок. Пригадайте, що в таких випадках треба зробити?

Поділивши слово на склади, його легко перенести з рядка в рядок.

2. Відгадайте загадки. Слова-відгадки запишіть і поділіть на склади.

Які слова не можна поділити?

- 1). Срібний кинджал хвильку в хаті полежав - і зовсім розтав
- 2). Що то за гість, що тепло їсть?
- 3). Коли мене нема - чекають, а коли прийду – тікають.
- 4). Одно рядно сім баб тягло.

IV. ОГОЛОШЕННЯ ТЕМИ І МЕТИ УРОКУ

1. Відтворення теоретичних відомостей, застосування яких потрібно на уроці

- Пригадайте, що таке склад?
- Складання опорної схеми 1

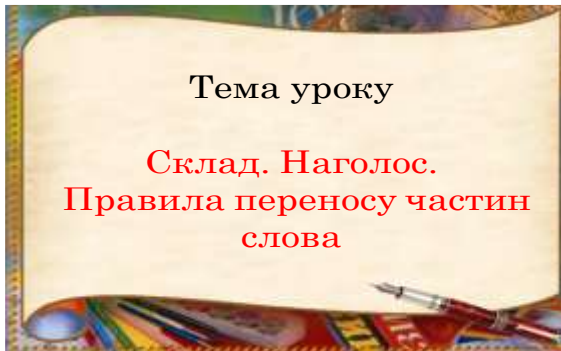
Висновок: Відкритий склад закінчується на голосний.

Закритий склад- на приголосний.

Слово дощ не можна поділити на склади.

- Для того, щоб перенести частину слова, недостатньо вміти поділити його на склади — треба ще й знати правила переносу.

Сьогодні ми про це і дізнаємося на уроці.

V. СПРИЙМАННЯ Й УСВІДОМЛЕННЯ УЧНЯМИ НОВОГО МАТЕРІАЛУ

1) Робота з теоретичним матеріалом задля зіставлення нових знань із базовими.

Розвиток комунікативних вмінь.

1. Прочитаймо речення.

Сніг вкриває всі шляхи.

Про яку пору року можна так сказати? Які асоціації у вас виникають, коли ви чуєте слово «зима»? (складання асоціативного куща).

- Яку б погоду ви зараз хотіли побачити за вікном?
- Спробуємо уявити образ сніжної зими.

Прослухайте віршик про зимову красу. Закрийте очі, уявіть сніжну красуню... з неба повільно летять пухнасті сніжинки... Уявили? Слухайте...

2. Виразне читання вірша вчителем

Сніг **вкриває** всі шляхи,
Йому раді дітлахи,
Чується веселий **сміх**,
Ой, який **пухнастий** сніг!

3. Обмін враженнями. Бесіда за змістом вірша.

- Які враження викликав у вас цей віршик? Що ви собі уявили?

Запишімо, поділивши слова на склади. Позначимо закриті та відкриті.

2) Усвідомлення здобутих знань у процесі практичної роботи. Вироблення в учнів комунікативної мовної компетенції.

1. Робота над мовним матеріалом. Буквений тест

- Прочитайте виділені у вірші слова, запишіть їх у зошити, використовуючи умовні позначки над складом (В-відкритий склад, З-закритий склад)

-Визначіть кількість складів у кожному слові.

-Від чого залежить кількість складів у слові? (від кількості голосних звуків у слові)

2.Спостереження і аналіз мовних явищ

Отже, ми знаємо, що слова переносяться за складами

(Відео)

https://www.youtube.com/watch?v=Dej1HGA-9d8&ab_channel=%D0%9C%D0%BE%D1%8F%D0%B0%D1%83%D0%B4%D1%96%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0

Формулювання правил переносу.

Ми вже сказали, що слова на письмі переносять із рядка в рядок за складами. При переносі частин слова слід додержуватись певних правил. Давайте спробуємо сформулювати ці правила.

(опорна схема «Правила переносу частин слова»)

Правила переносу частин слова

Не розриваються при переносі африкати [дж], [дз]: сиджу, бджо-ла, від-дзер-ка-ли-ти

При співпаданні однакових звуків на межі кореня і суфікса, що позначається на письмі подвоєнням літер, одна з них залишається в попередньому рядку, інша переноситься в наступний: зай-мен-ник, бу-ден-ний. Подовжені приголосні перед «я» мають два способи переносу: знан-ня і зна-ння.

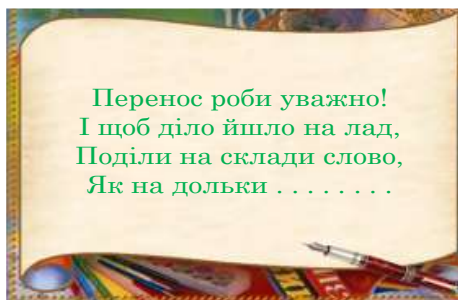
У складних словах не розриваються при переносі однакові приголосні, з яких починається друга частина слова: но-во-вве-ден-ня.

Від попереднього голосного ніколи не відривається буква «й»: лій-ка, лі-ній-ка, ко-пій-ка.

Не відривається один приголосний від кореня.(прис-пів)

Отже, сформулюємо правило:

- односкладне слово з одного рядка в інший не переноситься.
- Чи можна їх при переносі слова розривати буквосполучення ДЖ, ДЗ? (під-зем-ний, хо-джу, гу-дзик)?
- Буквосполучення йо, ьо НЕ МОЖНА розривати, якщо вони позначають один звук. Якщо ж дж, дз не становлять одного звука (це буває, коли д належить до префікса, а ж або з —до кореня), то їх розривати можна: над-звичай-ний (а не на-дзвичайний)
- Сформулюймо правило при переносі слів з апострофом.

Висновок: ...шо-ко-лад.

- Вимова одного складу з більшою силою називається...?

Наголос-це биття серця у слові!

- Як називається склад на який падає наголос? Як називаються всі інші склади? (ненаголошені)

5) Складання опорної схеми 2.

В українській мові наголос рухомий. Як ви це розумієте?

Виконаймо наступну вправу і дізнаємось чи правильно ви думаєте.

Завдання: Прочитайте пари слів. Простежте, на який склад у кожній парі слів падає наголос. Чи змінюється місце наголосу при зміні форми слова?

Зима — зими; сніг— сніги;
вікно — вікна; голуб — голуби.

- Чи змінюється місце наголосу при зміні форми слова?

Висновок: Отже, що значить «рухомий наголос»?

6) *Визначення ролі наголосу у слові*

- Як ви вважаєте, яка роль наголосу у слові?

Щоб відповісти на це питання, перевірити чи вірні ваші міркування, виконаймо завдання Запишімо. Поясніть. Розділіть на склади.

1. Діти відпочивали на березі моря. - **На березі розпустилися бруньки. На березі сидів вовк.**
2. Широка дорога пролягла через степ. - **.Мама всім дорога**
3. Людина покорила космос. - **Людина мама – лікар.**
4. На дверях висів надійний замок. - **На горі височів старовинний замок.**
5. У Марійки було три брати - **Не треба брати чужі речі**

Вибірковий диктант Записати слова, позначити в кожному місці наголосу. Чи можна неправильне наголошення слова вважати офроєпічною помилкою?

Барвінок, читання, заголовок, запитання,
Батьківщина, апостроф, дефіс, арахіс, атлас,
документ, шофер, заробіток, якось, гаряче, далечина,
загадка, дарунок, користь, деревце, помилка, музика,
маячити, назавжди,

Доведіть, що в українській мові значення слова може змінюватись залежно від місця наголосу. (Міркування та логічні висловлювання учнів.)

VI СИСТЕМАТИЗАЦІЯ Й УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗНАНЬ, УМІНЬ І НАВИЧОК

Узагальнююча бесіда за опорною схемою

- Назвіть правила переносу частин слова. Наведіть приклади.
- Яка роль наголосу у словах? Що він допомагає зробити? (допомагає зрозуміти значення слів)

VII. РЕФЛЕКСІЯ

Метод «Експрес = висновок»

- Сьогодні на уроці я дізналась про...
- Найбільш цікавим було ...

VIII. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ.

Диктант. Доповніть подані групи слів власними прикладами. Тематика – школа, шкільне життя.

Односкладові слова: *бал... клас*

Двоскладові слова: *школа, урок, дзвоник...*

Трискладові слова: *учитель, освіта, підручник...*

Чотирискладові слова: *однокласник, канікули, гімназія...*

Багатоскладові слова: *математика, дванадцятибальний, багатопрофільний...*

Фото усієї виконаної роботи надсилай у Human на перевірку

Або на пошту cucerochka@bigmir.net

Бажаю успіхів!